
ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ, ФІТНЕС І РЕКРЕАЦІЯ. ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ. ФІЗИЧНА РЕАБІЛІТАЦІЯ

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ТЕХНОЛОГІЗАЦІЇ ПРОЕКТУВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В СФЕРІ ФІЗИЧНОЇ РЕКРЕАЦІЇ

Олена Андрєєва

Резюме. На основе теоретического анализа и обобщения научной литературы и документальных материалов; системного анализа; сравнения и сопоставления; экспертной оценки определено теоретико-методологические принципы проектирования рекреационно-оздоровительной деятельности разных групп населения. Представлено общую структуру проектной деятельности, состоящей из таких элементов: цели и задач, критериев соответствия, принципов, этапов, компонентов, условий, форм внедрения, ожидаемых результатов. Представленная технология проектирования рекреационной деятельности даст возможность усовершенствовать практику привлечения населения к активным рекреационно-оздоровительным занятиям.

Ключевые слова: физическая рекреация, проектирование, технология.

Summary. On the basis of theoretical analysis and synthesis of the literature, documentary materials, systems analysis, and comparison, expert evaluation determined the theoretical and methodological principles of designing entertainment and recreational activities of various groups. Presented by the overall structure of the project activity, which consists of the elements: goals and objectives, eligibility criteria, guidelines, steps, components, conditions, forms of implementation, the expected results. The presented technology of designing recreational activities, will enable improved engaging people in active recreation and fitness classes.

Key words: physical recreation, engineering, technology.

Постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій. Формування технологічного типу культури на межі ХХ—ХХІ ст. стимулювало вчених до аналізу методологічних основ проектної діяльності як зовсім особливого явища [1]. Досвід проектування розвитку суспільних систем у межах методології діяльнісних систем, реалізація проектування як управлінської процедури дали поштовх до перенесення методології проектування в галузі освіти, фізичної культури і спорту, дозвілля, рекреації.

Сьогодні проблеми проектування різних видів діяльності почали розглядатися як одні з найактуальніших в рекреаційно-оздоровчій сфері. Проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності спирається на досягнення різних наук: соціології, педагогіки, психології, культурології, економіки тощо. Аналіз спеціальної наукової літератури з цієї проблеми засвідчує, що у суміжних галузях знань здійснюється науковий пошук зазначеного напрямку. Дослідження І. В. Петрової узагальни-

ли наявні в літературі дані щодо соціально-культурного проектування [7]. Деякими фахівцями [1, 4, 5, 7] сформовано декілька підходів до тлумачення поняття «проектування». Застосування проектної діяльності до сфери фізичної культури і спорту особливо активізувалося в другій половині 1990-х років у зв'язку з розвитком ідей стандартизації навчання і виховання. Поступово намітилася гуманітаризація підходів до проектування, позначена внесенням у його методологію філософських, культурологічних і психологічних знань. З'явилися трактування проектування як культурної форми освітніх інновацій, як поліфункціональної діяльності, що має неklasичний, нетрадиційний характер [5]. Практичні можливості проектної діяльності у сфері фізичної культури і спорту ще більше розширилися з появою й інтенсивним розвитком мережевих й інформаційно-комунікаційних технологій. Аналіз вітчизняної науково-методичної літератури свідчить, що увага переважно приділяється вивченню проекту-

вання як особливого виду творчої професійної діяльності: педагогічного, інженерно-конструкторського, а також особистісного [4, 5].

Необхідно звернути увагу на те, що, не зважаючи на різночитання поняття «проекування», в усіх визначеннях акцентується увага не на досягнутому, а на способах реалізації мети, на багатьох варіантах вирішення поставленої проблеми. Проте, незважаючи на багатий фонд наявних наукових розробок у педагогіці, теорії і методиці фізичного виховання, дотепер відсутні системні дані про проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності різних груп населення, що і зумовлює актуальність теми дослідження.

Дослідження виконано згідно зі Зведеним планом НДР у сфері фізичної культури і спорту Міністерства освіти і науки, молоді і спорту України на 2011–2015 рр. за темою 3.9 «Удосконалення наукових засад здоров'я, фітнесу і рекреації» (номер держреєстрації 0111U001735).

Мета дослідження – визначити теоретико-методологічні засади проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності різних груп населення.

Для вирішення поставлених завдань нами були застосовані наступні **методи дослідження**: теоретичний аналіз та узагальнення наукової літератури і документальних матеріалів; контент-аналіз документальних матеріалів; системний аналіз; порівняння та зіставлення; педагогічні; метод експертної оцінки.

Результати дослідження та їх обговорення. Проектування – це спосіб освоєння й перетворення дійсності, що відрізняється необхідністю діяти в умовах неповної інформації, вибору альтернативних засобів системного розгляду об'єктів і процесів. Проектування – це цілеспрямована діяльність, що містить послідовність процедур, які ведуть до досягнення ефективних рішень. Потенційні можливості проектного підходу у вирішенні рекреаційно-оздоровчих проблем полягають у можливості уявити ідеальну модель функціонування та розвитку певного об'єкта, змалювати реальні та перспективні завдання стосовно досліджуваного об'єкта, визначити механізми досягнення рекреаційно-оздоровчих цілей та їх взаємозв'язок, спроектувати новий образ та структуру рекреаційної діяльності через відповідні програми, порівняти ідеально побудовані зразки розвитку рекреаційної діяльності формами та етапами її реального функціонування.

Метою технології проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності є розробка, обґрунтування та впровадження рекреаційно-оздоровчих програм, спрямованих на організацію вільного часу людини, її відпочинку з метою відновлення духовних та фізичних сил, вирішення педагогічних завдань, соціалізація особистості, підготовка її до

нових цінностей, розвиток її індивідуальності та творчих потенцій.

Процес проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності є складним і багаторівневим за своєю структурою, де реалізуються зв'язки між його етапами. За визначенням учених, процес проектування є основним способом здійснення (реалізації) інноваційної діяльності, фактором її ефективності та продуктивності. Проектувальна діяльність дає змогу прогнозувати інноваційний процес на якісно новому рівні, оцінити його переваги та недоліки, внести корективи.

Загальна структура проектувальної діяльності складається з таких елементів: мета та завдання, критерії відповідності, принципи, етапи, компоненти, умови, форми впровадження, очікувані результати (рис. 1).

Узагальнюючи дані, наведені різними авторами, назвемо перелік критеріїв, яким повинна задовольняти технологія проектування системи рекреаційної діяльності [1–6]:

- ✓ наукової обґрунтованості;
- ✓ професійної компетентності суб'єктів педагогічного процесу;
- ✓ системності й структурності. Рекреаційна діяльність повинна являти цілісний і послідовний процес, елементи якого взаємозалежні, взаємозумовлені;
- ✓ економічності й ефективності – гарантованого досягнення запланованих результатів рекреаційної діяльності при оптимальному рівні ресурсного забезпечення;
- ✓ керованості – можливості внесення необхідних змін, варіювання засобами й методами тренування, параметрами навантаження й відпочинку з метою поточного й етапного корегування процесу й досягнутих результатів занять;
- ✓ відтворюваності – можливості тиражування (повторного відтворення) технології проектування іншими суб'єктами педагогічної діяльності.

Враховуючи викладені вище теоретичне обґрунтування та практичний досвід було запропоновано технологію проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності різних груп населення, яка передбачає декілька етапів.

1. Підготовчий:

- формування аналітичних умінь для аналізу та обґрунтування актуальності визначених проблем;
- умінь діагностувати стан об'єкта проектування;
- формування наукового підходу у вирішенні поставлених завдань;
- чітке розуміння взаємозв'язку аналізу проблеми, що вирішується, з висунутими концептуальними ідеями;

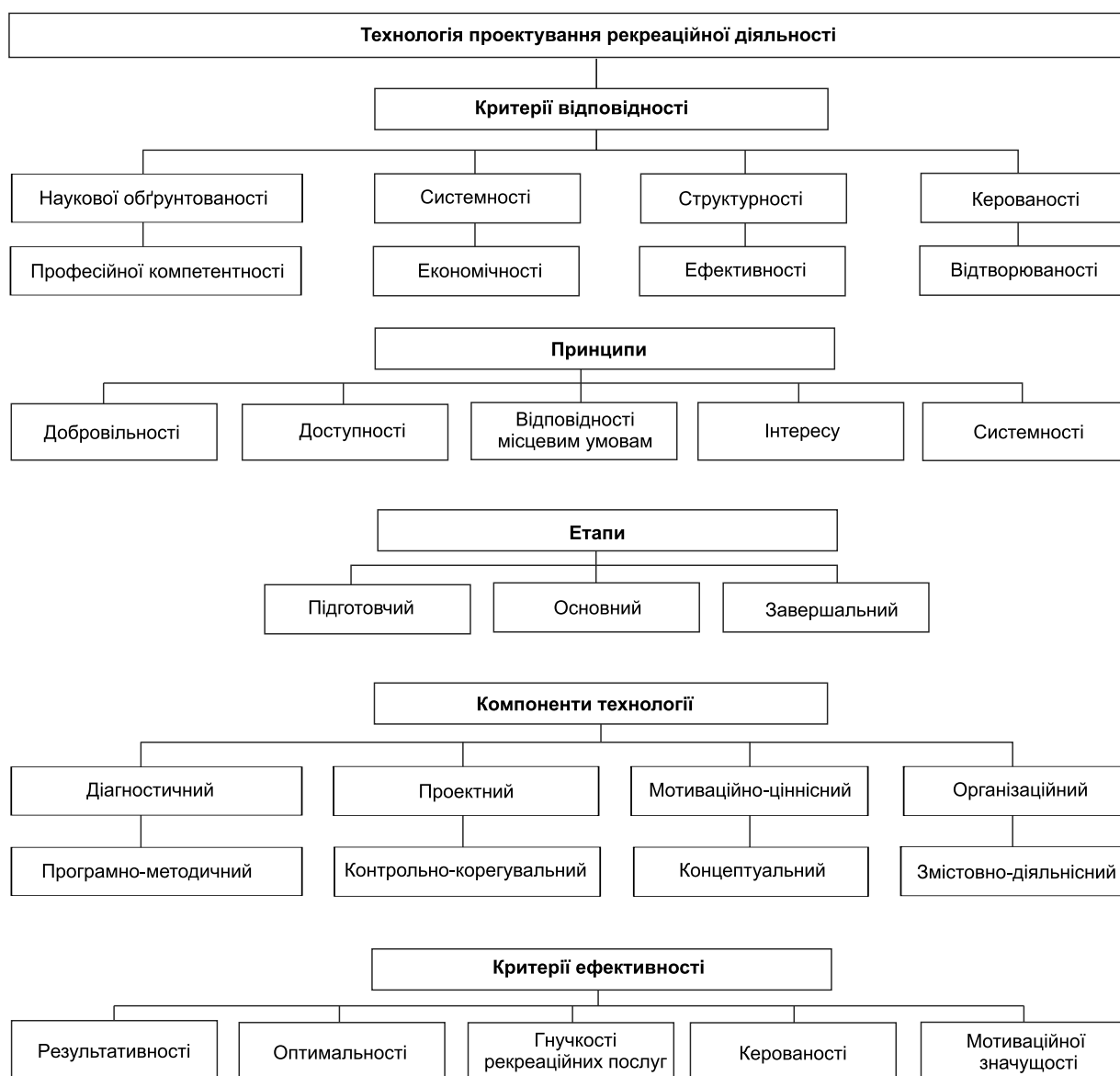

Рисунок 1 — Технологія проектування рекреаційної діяльності

2. Основний (конструювання та реалізації проекту):

- чітке уявлення моделі об'єкта, що проектується, з реалістичним конструюванням процесу проектування;
- уміння правильної побудови шляхів здійснення цього проекту та визначення етапів реалізації концепції;
- визначення системоутворюючого фактора в процесі проектування;
- зв'язок проекту з практичною діяльністю;
- урахування особливостей об'єкта проектування;

3. Завершальний (результативний) етап:

- формування навичок моніторингу процесу проектування;

- висунення адекватних критеріїв оцінювання процесу проектування;

- визначення проблемних сторін проекту;
- формування навичок правильного оформлення результатів проектування;
- внесення доповнень та змін до проекту.

Процес проектування складається з низки послідовно виконуваних дій та операцій, що відтворюють зміст та структуру рекреаційно-оздоровчої діяльності: діагностування, цілепокладання, прогнозування, моделювання, створення концепції проекту, формування умов та засобів його організації, реалізація проекту, моніторинг процесу реалізації, оцінювання та аналіз результатів, внесення змін, оформлення та опис процесу і результатів проектування інноваційної діяльності.

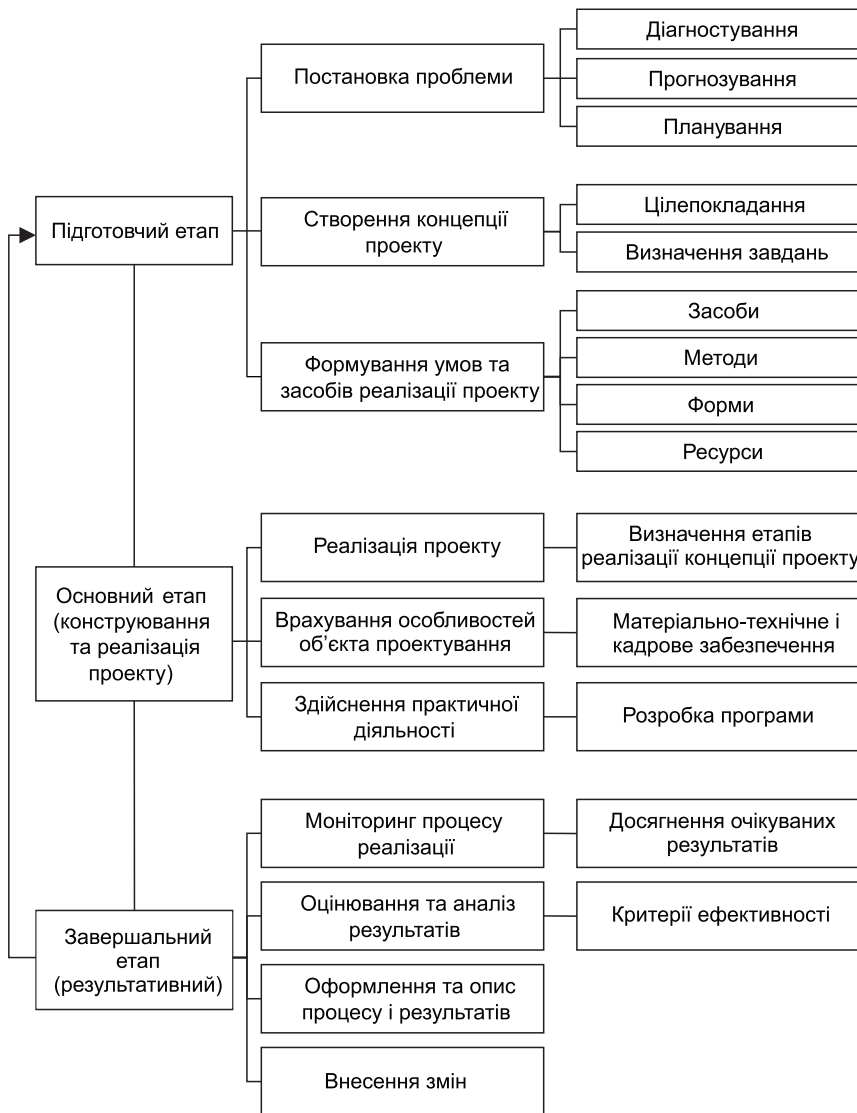

Рисунок 2 — Структура та зміст етапів проектування

Визначення технології як проекту рекреаційної діяльності дозволяє сформулювати важливий принцип розробки технології і її реалізації на практиці — принцип структурної й змістовної цілісності, який означає, що при розробці проекту будь-якої педагогічної системи необхідно досягти гармонійної взаємодії всіх її елементів. Таким чином, системний підхід повинен лежати в основі побудови технології рекреаційної діяльності, відтворюваність і запланована ефективність якої цілком залежить від її системності й структурованості.

Методологічними підставами для проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності виступають:

— системний підхід, що дозволяє уявити процес діяльності як цілісне явище, що розвивається в єдності, ієрархічній послідовності й упорядкованості безлічі системно-структурних елементів;

— нормативно-цільовий підхід, що припускає постановку цілей, проектування структури, змісту й результатів діяльності щодо загальноприйнятих стандартів і норм;

— особистісно-орієнтований підхід, що дозволяє формувати й практично реалізовувати спрямованість процесу рекреаційно-оздоровчих занять на розвиток особистої фізичної культури й культури здоров'я індивідуума. Особистісно-орієнтований характер занять реалізується через індивідуалізацію змісту, форм, засобів і методів досягнення фізичного здоров'я, що, у свою чергу, вимагає їх максимальної відповідності запитам, потребам й індивідуальним схильностям тих, хто займається.

Технологічний алгоритм проектування рекреаційно-оздоровчих занять може бути поданий як перелік операцій, реалізованих у чіткій логічній послідовності та згрупований у декілька етапів. Таким чином, розроблена технологія проектування знайшла своє практичне застосування, з модифікацією окремих структурних компонентів залежно від об'єкта впровадження, у процес фізичного виховання молодших школярів [8], практику роботи літніх оздоровчих таборів із дітьми середнього шкільного віку (11–14 років) [2], процес позаурочної фізкультурно-оздоровчої та рекреаційної діяльності школярів старших класів [3], процес фізкультурно-оздоровчої та рекреаційної діяльності осіб зрілого віку (наприкладі фізкультурно-оздоровчих боулінг-клубів) [6].

Висновки. Проблема технологізації педагогічного процесу останнім десятиліттям стала розглядатися як одна з найактуальніших у сфері фізкультурно-оздоровчої та рекреаційної діяльності. Її вивченням як на фундаментальному, так і на прикладному рівнях займаються провідні фахівці в галузі освіти, фізичного виховання, спортивного тренування, оздоровчої фізичної культури та рекреаційної діяльності. Сьогодні завдяки науковим працям одержали своє необхідне теоретичне й дослідно-експериментальне обґрунтування концептуальні ідеї й основні положення, що розкри-

вають поняття, структуру (основні компоненти й рівні), ознаки педагогічної технології, основні напрями технологізації й етапи проектування у сфері фізичної культури й спорту. Гострота проблеми зумовила необхідність пошуку науково-теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо вдосконалення концептуальних та прикладних підходів до проектування рекреаційної діяльності різних груп населення. У ході дослідження реалізовані мета та завдання дали можливість підтвердити попередньо висунуту гіпотезу, яка базувалася на припущенні, що запропонова-

на в нашому дослідженні технологія проектування рекреаційної діяльності дасть змогу вдосконалити практику залучення населення до активних рекреаційно-оздоровчих занять. Оволодіння логікою та технологією рекреаційного проектування дозволяє ефективно здійснювати аналітичні, управлінські, консультаційні, прогностичні функції.

Перспективи подальших досліджень у цьому напрямі полягають у можливості впровадження технології проектування рекреаційно-оздоровчої діяльності різних груп населення та перевірки її ефективності.

Література

1. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. — М.: Высш. шк., 1989. — 300 с.
2. Гакман А. В. Організація рекреаційно-оздоровчої діяльності дітей 11—14 років в умовах дитячого табору відпочинку: дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / А. В. Гакман. — К., 2012. — 231 с.
3. Ковальова Н. В. Технологія проектування позакласної роботи старшокласників з фізичного виховання: дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / Н. В. Ковальова. — К., 2012. — 184 с.
4. Мантула Т. І. Проектна технологія: теорія і практика: метод. посіб. / Т. І. Мантула; Кіровоград. обл. ін-т післядиплом. пед. освіти ім. В. Сухомлинського. — Кіровоград: ПОЛІМЕД-Сервіс, 2008. — 150 с.
5. Монахов В. М. Технологические основы проектирования и конструирования учебного процесса / В. М. Монахов. — Волгоград: Волгоград. гос. ун-т, 1995. — 192 с.
6. Пацалюк К. Г. Соціально-педагогічні умови рекреаційної діяльності фізкультурно-оздоровчих боулінг-клубів: дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / К. Г. Пацалюк. — К., 2012. — 215 с.
7. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах: [підр.] / І. В. Петрова. — К.: Кондор, 2005. — 408 с.
8. Чернявський М. В. Рекреаційно-оздоровчі технології в процесі фізичного виховання молодших школярів: дис. ... канд. наук з фіз. виховання і спорту: 24.00.02 / М. В. Чернявський. — К., 2011. — 196 с.

References

1. Bospalko V. P. Components of educational technology / V. P. Bospalko. — Moscow: Vysshaya Shkola, 1989. — 300 p.
2. Khakman A. Organization of recreational and remedial activities for children of 11—14 years age in summer camps: diss. ... of candidate of science in physical education and sports: 24.00.02 / A. V. Khakman. — Kyiv, 2012. — 231 p.
3. Kovaleva N. V. Technology of extracurricular activities in physical education for high school: dis. ... of candidate of science in physical education and sports: 24.00.02 / N. V. Kovaleva. — Kyiv, 2012. — 184 p.
4. Mantula T. I. Designing Technology: theory and practice: method. guide / T. I. Mantula; V. Sukhomlynskyi Kirovograd regional institute of postgraduate pedagogical education. — Kirovograd: POLIMED-Servis, 2008. — 150 c.
5. Monakhov V. M. Technological background of designing and organization of educational process / V. M. Monakhov. — Volgograd: Volgograd State University, 1995. — 192 p.
6. Patsalyuk K. G. Socio-pedagogical conditions for outdoor activities in sports and recreational bowling clubs: diss. ... of candidate of science in physical education and sports: 24.00.02 / K. G. Patsalyuk. — Kyiv, 2012. — 215 p.
7. Petrova I. V. Leisure in foreign countries [tutorial] / I. V. Petrova. — Kyiv: Condor, 2005. — 408 p.
8. Cherniavskiy M. V. Recreational and remedial technologies in physical education in primary school: diss. ... of candidate of science in physical education and sports: 24.00.02 / M. V. Cherniavskiy. — Kyiv, 2011. — 196 p.